४ राहुल वत्थु

तिपिटकातील विनयपिटक यातील महावग्ग या भागातून प्रस्तूत उतारा घेतलेला आहे. तथागत बुद्ध जेव्हा कपिलवत्थुला जातात, तेव्हा राहुलकुमार त्यांना आपला वारसा मागतो. तेव्हा ते सारिपुत्ताला राहुलकुमाराला प्रव्रज्या देण्यास सांगतात. तेव्हा सारिपुत्त म्हणतो मी प्रव्रज्या कशी देऊ? तेव्हा तथागत बुद्धांनी तीन शरणगमनानी सामणेरास प्रव्रज्या देण्यास परवानगी दिली. सारिपुत्ताने राहुल कुमारास प्रव्रज्या देण्याचे वर्णन यात आलेले आहे.

अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं विहरित्वा येन कपिलवत्थु तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन कपिलवत्थु तदवसरि। तत्र सुदं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निग्गोधारामे। अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय येन सुद्धोदनस्स सक्कस्स निवेसेनं तेनुपसंकमि। उपसंकमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदी। अथ खो राहुलमाता देवी राहुलं कुमारं एतदवोच – ''एसो ते राहुल पिता गच्छस्सु दायज्जं याचाही'' ति। अथ खो राहुलो कुमारो येन भगवा तेनु – पसंकमि, उपसंकमित्वा भगवतो पुरतो अट्ठासि – ''सुखा ते समण छाया''ति। अथ खो भगवा उट्ठायासना पक्कामि। अथ खो सो राहुलो भगवन्तं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि। ''दायज्जं मे देहि, दायज्जं मे समण देही'' ति। अथ खो भगवा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि।

तेन हि त्वं सारिपुत्त राहुलं कुमारं पब्बजेही ति । कथा हं भन्ते, राहुलं कुमारं पब्बाजेमी ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – ''अनुजानामि भिक्खवे तीही सरणगमनेही सामणेरपब्बजं। अवञ्च पन भिक्खवे पब्बजितब्बो पठमं केसमस्सुं ओहारापेत्वा कासायानी वत्थानि आच्छादापेत्वा एकंसं उत्तरासंगं कारापेत्वा भिक्खूनं

पादे वन्दापेत्वा उक्कुटिकं निसीदापेत्वा अजलिं पग्गण्हापेत्वा एवं वदेही''ति वत्तब्बो बुद्धं सरणं गच्छामि। धम्मं सरणं गच्छामि। सङ्घं सरणं गच्छामि। दुतियम्पि बुध्दं सरणं गच्छामि। दुतियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि। दुतियम्पिसङ्घं सरणं गच्छामि । ततियम्पि बुध्दं सरणं गच्छामि। ततियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि। ततियम्पि सङ्घं सरणं गच्छामि ति। अनुजानामि भिक्खवे, इमेहि तीहि सरणं गमेहि सामणेरपब्बजं ति। अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो राहुलं कुमारं पब्बाजेसि।

(विनय महावग्ग नालन्दा आवृत्ती)

शब्दार्थ / सद्दत्थ

यथाभिरतं (क्रि.वि.) – जो पर्यंत इच्छा आहे

अनुपुब्बा (वि.) – क्रमशः, क्रमाने

पब्बज्जा – प्रव्रज्या, सन्यास

अनुजानामि (क्रिया) – परवानगी देणे, अनुमती देतो

विहरित्वा (पू.क्रि.) – विहार करून

दायज्ज (नपु.) – उत्तराधिकार, वारसा

उट्ठायासना – आसनावरून उठून

उक्कुटिक (वि.) – उकीडवे बसलेला

टीप

पब्बज्जा : घराचा त्याग करून भिक्खू संघात प्रवेश करण्याची ज्यांना इच्छा आहे, त्यांना सामणेर पब्बज्जा दिली जाते अशा सामणेराला दहा सीलांचे पालन करावे लागते. तसेच संघात राहून धम्माचा अभ्यास करावा लागतो.

स्वाध्याय

रूपे ओळखा

विहरत्वा, पक्कामि, निवासेत्वा, विहरति, उपसंकमित्वा, गच्छामि

सन्धि विग्रह करा

एतदवोच

उट्ठायासना

खाली दिलेल्या पालि शब्दांचे वाक्यात उपयोग करा

उपसंकमित्वा, निसीदि, सरण, अंजलि

लघुत्तरी प्रश्न

१. तथागत बुद्ध चारिका करीत कुठे गेले?

२. तथागत बुद्ध कपिलत्थुला कोठे थांबले?

३. यशोधरेने राहुलकुमाराला काय मागण्यास सांगितले?

४. तथागत बुद्धानी सारिपुत्ताला काय सांगितले?